

Σέρρ. Ἡ κινούρια μου γιάβουλ' εἶνι φλονκάτ' αὐτόθ. Πᾶρι τ' γιάβουλ' νὰ σκιπαστῇς, ἄμα κρυγιών'ς Θεολόγ. || Φρ. Πῆρι πάλ' δ' διάμπουλ' τσι διὰβ'τσι Ἀγιάσ. Συνών. βε-λέντζα, κάππα, κουβέρτα, μαντανία, σάι-σμα, τσέργα, φλοκάτη, φλοκωτή. 2) Τὸ μέλαν ἐκχύλισμα τῶν ριζῶν τοῦ φυτοῦ Γλυκύριζα ἢ λεία (Glycyrriza glabra), κοιν. γλυκόριζα, τῆς οἰκογεν. τῶν Ψυχανθῶν (Papilionaceae), τὸ ὁποῖον χορηγεῖται ὑπὸ μορφὴν σακχαροπῆκτων (καραμέλες) ὡς μαλακτικόν, κατευναστικόν τοῦ βηχὸς Ἀθῆν. Εὐβ. (Ψαχν.) Θήρ. Ἰων. (Σμύρν.) Πελοπν. (Ἀρκαδ. Μεσσην. Πάτρ. κ.ά.) Σῦρ.—Λεξ. Βλαστ. ἐνθ' ἄν. Π. Γενναδ. ἐνθ' ἄν. Μπριγκ. κ.ά.: Καραμέλες τῆς γιάμπουλης Ἀθῆν. (παλαιότ.) Δὲν πᾶς 'κειδὰ 'ς τὸ μαγαζὶ νὰ πάρ'ς καμπόσες γιάμπουλες, γιὰτ' λένε ἢ γιάμπολ' κάθ' καλὸ 'ς τὸ λαιμὸ Ψαχν. 3) Ποικιλία σταφυλῆς ὁμοιόζουσης πρὸς τὸ Σαββατιανό, ἐκ τῆς ὁποίας παράγεται λευκὸς οἶνος Θεσσ. (Δομοκ.)

γιαμπολίζω ἀμάρτ. γιαμπουλίζω Ἦπ. (Τσαμχντ.)
Ἐκ τοῦ οὐσ. γιάμπολη.

Τινάσσω τι εἰς τὸν ἀέρα πρὸς ἀπαλλαγὴν τοῦ ἀπὸ τὴν σκόνην. Ἐκ μεταφ. ἐκ τῆς γιάμπολης, βρεῖας μαλλίνης κουβέρτας, τὴν ὁποίαν συνήθως τινάσσομεν.

γιαμπολούδι τό, ἀμάρτ. γιαμπουλούδ' Μακεδ. (Κο-λινδρ.)

Ἐκ τοῦ οὐσ. γιάμπολη καὶ ἐκ τῆς ὑποκορ. καταλ. -οῦδι.

Ἡ μικροῦ μεγέθους γιάμπολη, ἥτοι κλινοσκεπασμα. Συνών. ἀπλάδι, βελεντζοῦδι, βελεντζοῦλα, κουβερετούλα, σαΐσματάκι.

γιαμπουκλι τό, Στερελλ. (Περίστ.)

Συνθηματικὴ λέξις προελθοῦσα πιθανῶς ἐκ τοῦ οὐσ. γιάμπολη 1.

Κατὰ πληθ., ὁ ρουχισμός: Φουρτώνον 'ς τοῦ μάγκαρου τὰ γιαμπουκλιά (μάγκαρος = ὄνος).

γιαναστίζω Θράκ. (Τσακίλ. κ.ά.) Κύπρ. Μεγίστ. Ρόδ. κ.ά. γιαναστίζον Θράκ. Ἰμβρ. Μακεδ. (Ἀσσηρ.) γιαναστῶ Ἰκαρ. γιανιστίζω Χίος. γιαναστεύω Χίος.

Ἐκ τοῦ Τουρκ. *y a n a s t a k* = πλησιάζω. Ὁ τύπ. γιαναστεύω κατὰ τὸ συνών. κοντεῦω καὶ τὸ ἀντών. ἀλλάργεῦω.

1) Πλησιάζω ἐνθ' ἄν.: Ἐγιανάστησεν *gonða* Ρόδ. Τόμ' γιανάστ'σε 'ς τὴ σκάλα, πῆδ'ξε ὅξω (τόμ' = τόμου = ὅ-ταν) Τσακίλ. Εἴχαμε τὸ καῖκι γιαναστημένο ἐκεῖ 'ς τὸ πέρα μουράγιο Ἰκαρ. Ἀνάμενε κι ἀνάμενε, ὡς τὸ βράδυ ἐγιανάστησεν Μεγίστ. Πηγαίνουν τὰ ἐλάφια κι γιαναστίζουν νὰ τὴν παρταλιάσουν τίπουτα δὲν ἄφ'σαν (παρταλιάσουν = κομματιάσουν, κατασπαράξουν) Θράκ. || Ἀσμ.

Καὶ ἐσωρεύτηκαν πολλοὶ 'ς τοῦ ἄρκου τὸ κονάκι καὶ τὸν ἐκαρτερούσασιν ποῖον θέλει νὰ προστάξῃ, ποῖον νὰ τοῦ δώσῃ θέλημα καὶ ποῖον νὰ διορίσῃ καὶ 'ς ποῖον ἄρκοντα κοντὰ νὰ πᾶ νὰ γιαναστήσῃ (ἄρκου = ἄρχοντας) Κύπρ.

Ἀμ' πὼς ἐγιαναστέφανε 'ς τῆς ἐκκλησιᾶς τὴν πόρτα, —Ἀμ', Ἀρετή, 'ς τὸ σπῖτι μας, νὰ μ'πῶ νὰ προσκυνήσω

Χίος. β) Ἐπὶ πλοίου, πλευρίζω Χίος. γ) Προσαρμύζω Ἰμβρ.: Δὲ γιαναστίζ'ς 'ς τοῦ χαρὰνι τοῦ καπάλ'; (χαρὰνι=χαλκίνη χύτρα). Καὶ ἀμτβ., συμφωνῶ μετὰ τινος Ἰμβρ.: Δὲ γιαναστίζουμι (δὲν συμφωνοῦμεν ὡς πρὸς τὸν χαρακτῆρα, δὲν ταίριάζοιμε). 2) Ἐπιχειρῶ τι, ἐπιλαμβάνομαί τινος Θράκ. (Τσακίλ.): Γιανάστ'σαμε καὶ οἱ δύο μὲ τὰ φανάρια, μάνε μάνε τὸ σῶσαμε (πέσαμε καὶ οἱ δύο εἰς τὸ ἔργον... καὶ γρήγορα γρήγορα τὸ τελειώσαμε). Καὶ μετβ. μεταφ. Τόνε γιανάστ'σε 'ς τὸ ξύλο (τὸν ἔδριε ἀγρίως).

γιανελάς ὁ, Σκῦρ.

Ἐκ τοῦ οὐσ. γιανελί.

Ὁ κατασκευάζων, ὁ ράπτων τὰ γιανελιά (βλ. λ.), καθὼς καὶ εἶδος μαλλίνων ἐμβάδων, τῶν «τερλικιών» τῶν ἐντοπίων.

γιανελλί τό, Ἰων. (Καράμπ.) Σκῦρ.

Ἐκ τοῦ Τουρκ. *y e n l i* = χειριδωτός.

Εἶδος ἐσωκαρδίου ἀπὸ ἐγγώριον ὕφασμα, τὸ ὁποῖον εἶναι σταυρωτὸν ἐμπρὸς καὶ φορεῖται ὑπὸ τῶν γεωργῶν καὶ τῶν ποιμένων. Συνών. γελέκι.

γιανεμὸς ὁ, Ποντ. (Ἰνέπ.)

Ἐκ τοῦ ἄορ. ἔγγίανα τοῦ ρ. γιαίνω καὶ τῆς παραγ. καταλ. -μός.

Ἰασις, θεραπεία.

γιανέσκω Πόντ. (Ἰνέπ. Σινώπ.) γιανέτσω Πόντ. (Ἰνέπ.)

Ἐκ τοῦ ἄορ. ἔγγίανα τοῦ ρ. γιαίνω καὶ τῆς παραγ. καταλ. -έσκω, παρὰ τὴν ὁποίαν καὶ -έτσω. Διὰ τὸν σχηματισμὸν πβ. ἀλαφρυνέσκω, ἀρχοντυνέ-σκω, μεινέσκω κλπ.

1) Θεραπεύω τινὰ Σινώπ. 2) Καθίσταμαι ὑγιής, θεραπεύομαι ἐνθ' ἄν.: Ὁ πονούμενος ἑώρας γιανέτσει (ὁ ἀλγὼν, σω-ματικῶς καὶ ψυχικῶς, ἀργά, μετὰ παρέλευσιν χρόνου, θερα-πεύεται) Ἰνέπ.

γιανεύω ἐνιαχ. γιανεύον Θεσσ. γιαντεύω Κύπρ.

Ἐκ τοῦ θέμ. τοῦ ἄορ. ἔγγίανα καὶ τῆς παραγωγ. κα-ταλ. -εύω. Ὁ τύπ. γιαντεύω κατὰ τὸ ἀκολουθοῦν μαντεῦκω, εἰς ἐπὶδ.

Ἀμτβ. θεραπεύομαι ἐνθ' ἄν.: Ἀσμ.

Ἡ μαχαίριὰ γιαντεύεται κ' ἢ τουφεκιά γιανεύκει Θεσσ.

Γιαντεύω τζαῖ μαντεύω | τζαῖ τοὺς σφήκους γητεύω (ἐξ ἐπὶδ.) Κύπρ. Συνών. γιαίνω 2, γιαντρεύ-ομαι.

γιάνι τό, Θράκ. (Σαρεκκλ. κ.ά.) Πόντ. (Τραπ.)—Π. Πα-παχριστοδ., Θρακ. ἡθογραφ., 1,65.4,124. Χριστούγ. Θράκ., Ἀρχ. Θράκικ. Θησ. 3,78. Χαμέν. κόσμ., 7,81, 155 γιάν' Καππ. (Μισθ. Φλογ.) Πόντ. (Κοτύωρ. Τραπ. Χαλδ. κ.ά.) Πληθ. γιάν'τα Καππ. (Μισθ.)

Ἐκ τοῦ Τουρκ. *y a n* = πλευρά, πλευρόν.

1) Πλευρόν, πλευρά Καππ. (Μισθ.) Πόντ. (Κοτύωρ. Τραπ. Χαλδ. κ.ά.): Ἐτσά σὸ γιάνι μ' (στάσου 'ς τὸ πλευρό μου) Τραπ. Τὸ καῖκ' ἀπάν' σὸ γιάν' πλεῦ' αὐτόθ. Ἐθηκεν κ' ἕναν τρυπεμένον κολογκύθ' σὸ γιάνι ἀτ' καικά (ἔβαλε ἕνα τρύπιο

κολοκύθι 'ς τὸ πλάι του) αὐτόθ. "Επεσεν σὸ γιάν' ἀπάν' (ἔπεσε 'ς τὸ πλάγι) Χαλδ. "Ερθεν σὸ γιάνι μ' καικά (ἦρθε πλάι μου, κοντά μου) Κοτύωρ. Χαλδ. Τὸ καίκι ἔρθεν σὸ γιάν' (ἔξέκλινε, ἔγειρε) αὐτόθ. "Επλωσεν ἄτον ἀνάσκελα σὸ γιάν' (τὸν ἐξάπλωσεν ἐπὶ τοῦ ἐδάφους) Χαλδ. "Εξ κουπέε 'ς τὸ 'ναν ντοῦ γιάν' τῶ' ἐξ κουπέε 'ς τ' ἄλλου ντοῦ γιάν' (κουπέε = κουπέδες = κουμπέδες = θόλοι, τροῦλλοι) Μισθ. 'Απὸ τὰ δυὸ γιάνια (ἀπὸ τὰς δύο πλευρὰς) αὐτόθ. Σύνταχ κλώσ' λίου σὰ γιάνια (πρῶτα γύρισε 'ς τὰ πλάγια) αὐτόθ. Μὴ ρανῆς σὰ γιάν'τα σ', πέφτεις καὶ ψοφῆς (μὴ κοιτάζεις γύρω σου...) αὐτόθ. β) Τόπος, μέρος Καππ. (Μισθ.): Πῆι σ' ἔνα γιάν'. 2) Μάλλινος λεπτὸς τάπητος χρησιμοποιοῦμενος πρὸς ἐπένδυσιν, ἐπικάλυψιν τοίχων, ἀνακλίντρων κλπ. Θράκ. (Σαρεκκλ.)—Π. Παπαχριστοδ., Χαμέν. κόσμ., 81: Καθισμένοι μέσα 'ς τὴ ζεστασιά 'ς τὸ στολισμένο μεγάλο δωμάτιο ἀπὸ τὰ χαλιά καὶ τὰ γιάνια τῆς κυρᾶ-Ἄννας Π. Παπαχριστοδ., ἐνθ' ἄν.

γιάνια ἐπίρρ. Πόντ. (Τραπ.)

'Εκ τοῦ οὐσ. γιάνι. 'Η κατάλ. κατὰ τ' ἄλλα εἰς -α ἐπίρρ., ὡς δίπλα, ὀρθία, πλάγια κ.ά.

Πλαγίως, μετὰ τὸ πλευρόν: Γιάνια κεῖται τὸ καλάθ'. Ντὸ τερεῖς με γιάνια γιάνια; (λοζᾶ λοζᾶ). "Επεσε γιάνια καὶ κοιμάται.

γιανίζω Πόντ. (Σαντ. Σταυρ.)

'Εκ τοῦ οὐσ. γιάνι.

Παρεκκλίνω πλαγίως: 'Εγιάντζα κι ἀπάν-ι-μ' 'κ' ἐντῶκεν (παρεξέκλινε πλαγίως καὶ δὲν με ἤγγισε). Πβ. γιαν-λαεύω.

γιανίκαρος ὁ, Πόντ. (Τραπ.) γιανίκαρος Καππ. (Σινασσ.) Πόντ. ('Ιμερ. Χαλδ. κ.ά.) 'ανίκαρος Καππ. (Σινασσ.) Ποντ. (Κερασ. Χαλδ.) 'ανίκαρος Ποντ. (Κερασ.)

'Αγνώστου ἐτύμου.

1) Εἶδος θανατηφόρου νόσου, κατὰ τὴν ὁποίαν μέρος τοῦ σώματος μαυρίζει, ἴσως ἡ πανώλης Καππ. (Σινασσ.) Πόντ. (Κερασ. Τραπ. κ.ά.): Νὰ τρώῃ σε ὁ γουρζουλᾶς κι ὁ μαῦρον ὁ γιανίκαρος! (γουρζουλᾶς = προσωποποιήσις τῆς πανώλους, ἡ ὁποία τρέπει εἰς φυγὴν τοὺς ἀνθρώπους, περιερχομένη τὰ χωρία με «νταούλια» καὶ «ζουρνᾶδες», κατὰ τὴν λαϊκὴν πίστιν ἀρὰ) Τραπ. 'Ανίκαρος ἀπέσ'-ι-σ'! (=μέσα σου ἀρὰ συνών. μετὰ τὴν προηγουμ.) Κερασ. 'Ανίκαρος νὰ παίρη σε! (ἀρὰ συνών. μετὰ τὴν προηγουμ.) αὐτόθ. 2) "Ελκος τοῦ στομάχου 'Ιμερ.

γιανίσκω Α. Ρουμελ. (Καρ. Φιλιππούπ.) Θράκ. (Βιζ. 'Επιβάτ. Λαγοθῆρ. Μέτρ. Σαμακόβ. Σαρεκκλ. Σηλυβρ. Σκοπ. Τσακίλ. κ.ά.) Βιθυν. ('Απολλων.) Καππ. ('Αραβάν. Σίλατ. Σινασσ. Φάρασ.) Κύπρ. (Μεσαρ. κ.ά.) Λυκαον. (Σίλ.) Προπ. ('Αρτάκ. Μαρμαρ. Πάνορμ.) κ.ά. γιανίσκου Θράκ. ('Αδριανούπ. Αἰν. Μαρών. Πυργ.) Μακεδ. ('Ασσηρ. Δρυμ. Νέο Σούλ.) γιανίθκω Καππ. ('Αραβάν.) Τσακων. (Χαβουτσ.) γιανίσκου Μακεδ. (Καστορ.) γιανίσκω Θράκ. (Μέτρ.) Μέσ. γιανίθκωμαι Καππ. ('Αραβάν.)

'Εκ τοῦ θέμ. τοῦ ἄορ. ἔγιανω τοῦ ρ. γιάνω καὶ τῆς παραγωγ. καταλ. -ίσκω, περὶ τῆς ὁπ. βλ. Γ. Χατζιδ. ΜΝΕ 1,299-300. 'Ο σχηματισμὸς ἤδη Βυζαντ.: Δουκάγγ. (λ. γιάνειν) «ἰατρεύει ἤγουν γιανίσκει. 'Ιατροῦσιν, γιανίσκουσιν». 'Ο τύπ. γιανίσκω ἐκ συμφύρ. τῶν συνων. ρ. γιάνω καὶ γιανίσκω. 'Ο τύπ. γιανί-

σκωμαι κατὰ τὸ συνών. μέσ. γιανίσκωμαι, περὶ τοῦ ὁπ. βλ. γιανίσκω.

1) Μετβ., ἰατρεύω, θεραπεύω τινὰ Βιθυν. ('Απολλων.) Θράκ. (Αἰν. Πύργ. Σαρεκκλ.) Καππ. ('Αραβάν. Σίλατ. Σινασσ. Φάρασ.) Κύπρ. Λυκαον. (Σίλ.) Μακεδ. ('Ασσηρ. Καστορ.) Προπ. ('Αρτάκ. Πάνορμ.) κ.ά.: Καλὸς γιανίσκος! Γιανίσκει τῆλ-λέπραμ τζαὶ οὐλ-λες τὲς ἀρρώσκειες Κύπρ. Οὐλ-λοι οἱ αἰοὶ νὰ 'ρτουν, 'ἐν τὸν γιανίσκουν αὐτόθ. 'Σ τὴ μνήμη του ἔκανε θάματα πολλά, γιανίσκει τὸ γόσμο (ἐνν. ὁ ἄγιος 'Ιωάννης, μετὰ τὸ ἀγίασμά του) 'Απολλων. 2) 'Αμτβ., ἰατρεύομαι, θεραπεύομαι Α. Ρουμελ. (Καρ. Φιλιππούπ.) Θράκ. (Αἰν. Βιζ. 'Επιβάτ. Λαγοθῆρ. Μαρών. Μέτρ. Πέργ. Σαμακόβ. Σαρεκκλ. Σηλυβρ. Σκοπ. Τσακίλ. κ.ά.) Μακεδ. ('Ασσηρ. Καστορ. Χαλκιδ.) Προπ. ('Αρτάκ. Μαρμαρ. Πάνορμ.) Τσακων. (Χαβουτσ.) κ.ά.: Αὐτός, ὅπου κατάντησε, δὲ γιανίσκ' πιὰ Μαρών. "Οταν κόψης τὸ δάχτυλο, βάζεις ἓνα παννάκι με λίγο σπαθόλαδο καὶ γιανίσκει (σπαθόλαδο = σπαθόχορτον, τὸ ὁποῖον ἀφοῦ τὸ ἐβάπτισαν ἐντὸς ὑαλίνου δοχείου περιέχοντος ἔλαιον ἐπωμάτισαν τὸ δοχεῖον καὶ τὸ ἐξέθεσαν εἰς τὸν ἥλιον) Σαρεκκλ. "Αρκεψε τώρα νὰ γιανίσκ' Τσακίλ. Κά-νουμ' τὸν ἀρρωστο ἀρρωστικὸ καὶ γιανίσκει (παρασκευάζο-μεν καὶ δίδομεν εἰς τὸν ἀσθενῆ φάρμακον, γιανίσκω, καὶ γίνεται καλά, θεραπεύεται) Σκοπ. "Οδε γ-ἦπινε ὁ ἀρρω-στος 'π' αὐτὸ τὸ ζουμί, γιανίσκει αὐτόθ. Τὸ πατημένο παιδί οὔτε γιανίσκ' οὔτε πεθαίν' Σηλυβρ. "Οποιος εἶχε θερμὴ πλενόταν καὶ ἄφινε ἓνα κουρέλι (εἰς τὸ ἀγίασμα τοῦ ἁγίου 'Ιωάννου) καὶ γιανίσκει Λαγοθῆρ. "Αν εἶχαμε θερμασά, πη-γαίναμε 'ς τὸν "Αι-Γιάννη καὶ περιχιοῦμαστε με ἀγίασμα καὶ γιανίσκαμε (θερμασά = ἐλονοσία) Μέτρ. "Οταν ἐφερναν πιασμένοι (εἰς τὸ ἀγίασμα τοῦ ἁγίου 'Ιωάννου), ἄμα καθ' ἕνα σαράντα μέρες, γιανίσκουν αὐτόθ. "Ο,τι εἶχαν τὰ παιδιὰ, ἦδα ἡ θεωρία τοὺς χαλασμένους, πῆαιναν τὴν αὐγὴ καὶ γιανίσκανε Μαρμαρ. Τούτ' ἡ ἀρρώσκια πῶδε 'ἐγ- γιανίσκει ποτ-τέ της Κύπρ. Τῶαὶ νὰ πῆς πὼς ἄμ-μέφ-φᾶης γάλαν τῆς λιοντάρας, 'ἐγ-γιανίσκεις Κύπρ. (Μεσαρ.) Δὲ γιανίθκα ἂ πληγὰ (δὲν θεραπεύεται ἡ πληγὴ (Χαβουτσ.) || 'Η κακιά πληγὴ γιανί-σκει, μὰ ὁ κακὸς ὁ λόγος 'πεμ'νίσκει (=ἀπομένει· ἡ γενομένη προσβολὴ οὐδέποτε ἐξαλείφεται) Βιζ. || "Ασμ.

"Εβραῖα καὶ κινεζικὰ καὶ κάποτε πεθάνισκα

ὑστερα πάλε γιανίσκα, γιὰ κείνην ἐπελ-λάνισκα

(ἐπελ-λάνισκα = ἐτρελλανόμουν) Κύπρ.

Μπαίν-νονγ-γιατροί, φκαίν-νονγ-γιατροί τζαὶ πάλε

'ἐγ-γιανίσκει

αὐτόθ.

'Αλλοίμονον, οἱ ὁμορφες νὰ μὲν ἐπεθανίσκαν,

νά 'ταν ποὺ ν'ἀρρωστούσασιν τζαὶ πάλε νὰ γιανίσκαν

αὐτόθ.

Τότι, Θύμιον μ', γιανίσκει, τότι, Θύμιον μ', γιανίσκεις Χαλκιδ.

γιαντίτσα ἡ, Ν. 'Εστ. 22 (1937), 1655

Θηλ. ἀμάρτ. οὐσ. γιαντίτης, καὶ τοῦτο ἀπὸ τὸ ρ. γιανίω, κατὰ τὸ κομπογιαντίτης-κομπογια-νίτσα.

Πρακτικὴ ἰατρός: Πῆγε σὲ μὰ σοφὴ γιαντίτσα, πῆγε καὶ 'ς τ' ἄγια νερά, μὰ τίποτα!

γιανλάεμαν τό, Πόντ. (Τραπ.)

'Εκ τοῦ ρ. γιανλάεω.

'Η πρὸς τὰ πλάγια κλίσις.

